

Vergaderjaar 2011–2012

32 735

Mensenrechten in het buitenlands beleid

Nr. 51

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 10 april 2012

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de minister van Buitenlandse Zaken over de stand van zaken van het mensenrechtenbeleid en de mensenrechtenrapportage 2011 (Kamerstuk 32 735, nr. 46).

De minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 6 april 2012. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Albayrak

De griffier van de commissie,
Van Toor

1

Hoeveel fte waren er in respectievelijk 2008, 2009, 2010 en 2011 beschikbaar op de afdeling mensenrechten bij het ministerie van Buitenlandse Zaken?

Het aantal fte beschikbaar op de mensenrechtenafdeling was eind 2008 15 fte, eind 2009 14,5 fte, eind 2010 14,5 fte en eind 2011 13,5. Bij piekbelasting van de afdeling wordt extra capaciteit ingezet.

2

Kunt u toelichten welke ruimte u ziet voor de toepassing van de receptorbenadering in islamitische landen?

In de receptorbenadering worden landen aangesproken op de verplichtingen die voortvloeien uit verdragen waaraan zij zich zelf vrijwillig hebben gecommitteerd. Tevens worden in deze benadering lokale instituties betrokken bij het bevorderen van mensenrechten. Zo wordt in Jordanië een project gefinancierd met het Nationale vrouwencomité.

3

Hoe komt de receptorbenadering tot uiting in de uitvoering van het mensenrechtenbeleid?

De receptorbenadering is een van de instrumenten van het buitenlands beleid. Bij interventies en demarches wordt rekening gehouden met de lokale context en de door landen onderschreven mensenrechtenverdragen. Gekozen wordt voor communicatie in plaats van confrontatie bij bilateraal overleg en dialoog. Bij de uitvoering van het mensenrechtenbeleid spelen ook de ambassades een belangrijke rol. Er wordt gewerkt met bestaande lokale sociale instituties zoals vrouwengroepen, vakbonden, denktanks en maatschappelijke organisaties. Daarbij zijn *ownership* en vraaggerichtheid uitgangspunten, wat adequate aansluiting bij ontwikkelingen ter plaatse bevordert.

4

Welke gevolgen heeft de nieuwe benadering van de minister voor de personele bezetting op het expertisegebied mensenrechten van het ministerie? En voor de ambassades?

De receptorbenadering heeft geen invloed op de personele bezetting.

5

Welke projecten worden er gefinancierd van de 4,9 miljoen euro die vanuit het mensenrechtenfonds jaarlijks besteed worden aan internetvrijheid?

Nederland financiert trainingen en technische ondersteuning aan bloggers, activisten, journalisten en mensenrechtenverdedigers m.b.t. internetactiviteiten in o.a. Iran en Syrië. In 2012 gaat het om een bedrag van 4,2 miljoen euro aan activiteiten.

6

Op welke wijze gaan de vijftien genoemde landen samenwerken om internetvrijheid te bevorderen?

De landen van de coalitie treffen elkaar bij internationale fora en conferenties gericht op internetvrijheid om actuele situaties in repressieve landen te bespreken en projecten t.b.v. internetvrijheid af te stemmen en te bevorderen. Daarnaast alerteren leden van de coalitie elkaar op noodsituaties op het gebied van internetvrijheid en arrestaties van bloggers en internetactivisten om vervolgens samen (publiekelijk) actie te

ondernemen, bijvoorbeeld door problemen aan de orde stellen in regionale en internationale fora. Daarnaast heeft Nederland samen met de VS het Digital Defenders Partnership opgericht om noodinternet te faciliteren in repressieve regimes. Nederland maakt zich er hard voor dat ook andere landen zich aansluiten bij dit fonds.

7

Is Nederland voornemens om een leidende rol te blijven spelen binnen de coalitie van vijftien landen die internetvrijheid willen bevorderen?

Ja. Kenia is voornemens in augustus 2012 de ministeriële follow-up conferentie te organiseren.

8

Kunt u ingaan op de activiteiten die de Digital Defenders faciliteit start?

Het Digital Defenders Partnership is opgezet om snel te reageren op noodsituaties waarbij vrij internet geblokkeerd wordt. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan technische ondersteuning aan activisten van wie sociale media accounts geblokkeerd zijn, assistentie verlenen aan websites die gehacked zijn, het ontwikkelen van mesh-networks en het aanbieden van internetverbindingen via satelliet als het gebruikelijke internet geblokkeerd wordt.

9

Is het niet tegenstrijdig dat Nederland enerzijds de vrijheid van meningsuiting en vrij internet gebruik stimuleert en dat anderzijds klaarblijkelijk Nederlandse bedrijven «dual use» technology verkopen aan landen zoals China en Iran, waarbij deze landen dit weer gebruiken om deze rechten in te perken?

Nederland zet zich in voor vrijheid van meningsuiting op internet en stimuleert ook bedrijven om hierin hun verantwoordelijkheid te nemen. Op 16 januari jl. heb ik u samen met de staatssecretaris van EL&I twee brieven gestuurd over de rol van Nederlandse bedrijven bij het verkopen van zogenaamde *Lawful Interception* technologie aan derde landen. Ook heb ik u in deze brieven geïnformeerd over de inzet van Nederland om de EU-*dual use* verordening uit te breiden, zodat bedrijven een ad-hoc vergunningplicht kan worden opgelegd indien er aanwijzingen zijn dat technologie (gedeeltelijk) kan worden gebruikt voor mensenrechtenschendingen. De Europese Commissie zal in de loop van 2012 met een voorstel komen voor aanpassing van de *dual-use* verordening.

10 en 11

Op basis waarvan wordt beoordeeld of dual-use internettechnologie gebruikt zal worden voor mensenrechtenschendingen?

Welke voorwaarden moeten er naar uw overtuiging gelden voor het afgeven van een exportvergunning voor dual-use internettechnologie?

De Europese Commissie komt in de loop van 2012 met een voorstel voor aanpassing van de *dual-use* verordening. Hiermee kan door de staatssecretaris van EL&I ad-hoc een vergunningplicht opgelegd worden indien er aanwijzingen zijn dat internettechnologie mogelijk gebruikt zal worden voor mensenrechtenschendingen. Bij de beoordeling van een vergunningaanvraag wordt alle relevante informatie over eindgebruik en eindgebruiker gewogen. Dit betreft zowel de informatie die wordt aangeleverd door de exporteur over technische mogelijkheden van de goederen of technologie als informatie van de inlichtingendiensten en ambassades over de mensenrechtensituatie in het land van bestemming. Als er een

onaanvaardbaar risico is dat de technologie wordt ingezet voor mensenrechtenschendingen, zal de vergunning worden afgewezen.

12

Waar hangt het vanaf of Nederland in 2012 een conferentie zal organiseren om de LHBT-rechten (rechten van lesbiennes, homo-, bi- en transseksuelen) te bevorderen?

De precieze planning van de conferentie hangt mede af van de mensenrechtenagenda's van zowel de EU als van Nederland. Nederland beziet in overleg met EU-partners op welk moment de conferentie wordt georganiseerd.

13

Welke concrete gevolgen heeft de Nederlandse inzet op het gebied van de vrijheid van godsdienst voor de opname in de landenstrategieën voor de EU?

Nederland ziet er op toe dat voor de landen waar vrijheid van godsdienst en levensovertuiging een probleem is, dit onderwerp in de EU-landenstrategieën wordt geadresseerd. In de landen waar de pilot vrijheid van godsdienst en levensovertuiging loopt, zal Nederland in het bijzonder de manier waarop de EU ter plaatse uitvoering geeft aan de strategie, monitoren.

14

Kunt u de Kamer informeren over het aantal respijtvisa dat Nederland sinds 2010 heeft verleend aan mensenrechtenverdedigers; de geldigheidsduur en verlengingsmogelijkheden van een dergelijk visum?

Een visum voor een mensenrechtenverdediger is een regulier Schengenvisum, geldig voor maximaal drie maanden. Een dergelijke aanvraag wordt met prioriteit behandeld. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken adviseert over de mensenrechtenaspecten van de visumaanvraag en geeft aan of een visum verleend zou moeten worden. Er is ten minste twee maal akkoord gegeven voor de afgifte van een Schengenvisum aan een mensenrechtenverdediger in nood. Dit wordt niet apart geregistreerd door ambassades, omdat het een regulier Schengenvisum betreft. In de praktijk zijn het er waarschijnlijk meer. De ambassades zijn inmiddels verzocht bij de afgifte van een dergelijk visum dit door te geven aan de mensenrechtenafdeling van het ministerie van buitenlandse zaken, die de aantallen bij zal houden. Bij een eventuele aanvraag om verlenging van het visum worden de Schengenregels gevolgd.

15

Op welke wijze wordt toezicht gehouden dat de mensenrechtenverdedigers na het verstrijken van de geldigheidsduur van het respijtvisum Nederland ook daadwerkelijk verlaten?

Voor mensenrechtenverdedigers gelden geen speciale maatregelen of procedures op het terrein van toezicht op vertrek, bovenop het gebruikelijke vreemdelingentoezicht. Al ten tijde van de behandeling van de visumaanvraag, dus vooraf, wordt een inschatting gemaakt van het aspect van (tijdige) terugkeer, waar nodig na afstemming met het Ministerie van BZK.

16

Welke gemeenten nemen deel aan shelter city initiative?

De gemeente Den Haag heeft op 15 maart in de Gemeenteraad besloten dat het voor de duur van een jaar de eerste Shelter City wordt voor de opvang van een aantal mensenrechtenverdedigers in nood. De organisatie en uitvoering van het project liggen bij een Haagse NGO, die hiervoor de capaciteit en de kennis heeft. Het project zelf moet nog van start gaan.

17

Wat bedoelt u met de zinsnede dat u zich beraadt over de modaliteiten van de mensenrechtentulp? Waarom beraadt u zich over de modaliteiten van de mensenrechtentulp? Wat is de stand van zaken op dit moment?

Met de jury is afgesproken dat nadere afspraken worden gemaakt alvorens van start te gaan met de voorbereidingen van de Mensenrechtentulp 2012. Een eerste overleg heeft plaatsgevonden waarbij de jury een aantal voorstellen heeft gedaan. Hierover wordt nog nader overlegd.

18

Hoe staat het met de implementatie van het nieuwe misdrijf agressie in het Statuut van Rome?

De ratificatie en implementatie van de wijzigingen van het Statuut voor het Strafhof, aangenomen bij de Herzieningsconferentie van Kampala, zijn in voorbereiding. De Nederlandse wetgeving dient in verband met deze wijzigingen te worden aangepast. Dit betreft een uitvoeringswet houdende wijziging van de Wet Internationale Misdrijven. Het voorstel van wet tot uitvoering zal tegelijk met het voorstel van rijkswet tot goedkeuring van de wijzigingen op het Statuut ter parlementaire goedkeuring worden ingediend.

19

Bent u als gastland van het Internationaal Strafhof voornemens om in het kader van het tienjarige bestaan van het Statuut van Rome iets te organiseren dan wel iets te ondernemen? Zo nee, waarom niet?

Nederland overlegt op dit moment met het Internationaal Strafhof en de voorzitter van de verdragspartijen bij het Strafhof hoe het tienjarig bestaan van het Statuut van Rome passend kan worden gevierd, en welke rol het gastland daarbij zal spelen.

20

Wordt de oorlog tegen Libië door de regering beschouwd als een geval van Responsibility to Protect?

De kern van Responsibility to Protect is de verantwoordelijkheid van staten hun eigen bevolking te beschermen tegen genocide, etnische zuivering, oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid. Wanneer een staat deze bescherming niet kan of wil bieden, zoals in Libië, dan heeft de internationale gemeenschap een complementaire verantwoordelijkheid. De internationale gemeenschap was het er over eens dat het buitenproportioneel geweld dat Qaddafi tegen de eigen bevolking gebruikte, gestopt moest worden. Als eerste stap nam de Veiligheidsraad in februari 2011 resolutie 1970 aan waarin via sancties tegen Libië een visumverbod, wapenembargo en tegoedenbevriezing werden ingesteld. Ook verwees de Veiligheidsraad de situatie in Libië door naar het Internationaal Strafhof. Omdat Qaddafi geweld tegen de eigen bevolking bleef gebruiken en voorbereidingen trof voor een grootscheepse aanval op Benghazi, zag de internationale gemeenschap zich gedwongen op te treden om de bevolking te beschermen en verdere misdaden tegen de menselijkheid te voorkomen. In maart 2011 verstrekten de VN-Veilig-

heidsraad daarom eensgezind met resolutie 1973 het mandaat om de bevolking van Libië met «*all necessary measures*» te beschermen. Hiertoe machtigde het de lidstaten onder andere tot militair optreden, handhaving van een vliegverbod boven Libië en het afdwingen van een wapenembargo. De NAVO heeft met landen uit de Arabische regio gehoor gegeven aan deze oproep en daarmee voortzetting van ernstige mensenrechtenschendingen voorkomen.

21

Wat is de definitie van «internationale misdrijven»? Kunnen de leiders van bondgenoten ook aansprakelijk gesteld worden voor het Internationaal Strafhof?

Dit zijn misdrijven die onder het internationaal recht strafbaar zijn, in het bijzonder genocide, misdrijven tegen de menselijkheid, oorlogsmisdrijven en agressie, zoals opgenomen in het Statuut van het Internationaal Strafhof (ISH). Het ISH is onafhankelijk en, indien aan de juridische voorwaarden voor rechtsmacht is voldaan, kan het in beginsel een ieder die wordt verdacht van internationale misdrijven vervolgen en berechten.

22

Hoe is de vertraging van het rapport op het gebied van kinderarbeid te verklaren?

Het EU-rapport over de relatie tussen de ergste vormen van kinderarbeid en handel zal naar verwachting deze zomer verschijnen. De Commissie heeft aangegeven dat haar capaciteit beperkt is en het onderwerp complex. Er wordt de voorkeur gegeven aan kwaliteit boven snelheid.

23

Kunt u aangeven op welke manieren Nederland het initiatief ter versterking van het verdragscomité-systeem van de VN Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens ondersteunt? Kunt u de Kamer een overzicht verstrekken van de inhoudelijke bijdragen van Nederland op dit punt sinds oktober 2010? Kunt u aangeven welke inhoudelijke bijdrage de regering in de toekomst voorstaat?

Nederland heeft dit initiatief ondersteund door de afgelopen drie jaar actief deel te nemen aan verschillende consultatierondes van de Hoge Commissaris, zowel in Genève als in New York. Verder heeft Nederland in februari 2012 in Benelux-verband schriftelijke suggesties ingestuurd over de wijze waarop het verdragscomité-systeem verder zou kunnen worden versterkt. Inhoudelijk uitgangspunt daarbij is dat de onafhankelijkheid van de verdragsorganen niet mag worden ondergraven en dat de verdragscomités moeten kunnen rekenen op voldoende financiële en beleidsmatige ondersteuning. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) heeft recentelijk besloten om parallel aan het consultatieproces van de Hoge Commissaris een intergouvernementeel proces te starten over het vraagstuk van versterking van de verdragsorganen. Nederland heeft erop ingezet dat het AVVN-proces het initiatief van de Hoge Commissaris als uitgangspunt neemt. Nederland zal actief bij dit proces betrokken blijven en samen met gelijkgezinde landen alles in het werk stellen om eerdergenoemde uitgangspunten te verwezenlijken.

24

Kunt u in het kader van het vergroten van de legitimiteit van de VN-Mensenrechtenraad aangeven hoe het staat met de door Ros-Lethinen ingediende «United Nations Transparency, Accountability, and Reform Act of 2011»? Wordt een dergelijke wetgeving in andere landen ook voorbereid?

Het Huis van Afgevaardigden dient nog te stemmen over het wetsvoorstel. In de Senaat zal een soortgelijk wetsvoorstel moeten worden behandeld. Ook heeft de regering-Obama reeds laten weten niet met het wetsvoorstel te kunnen instemmen. Er is geen voorbereiding van dergelijke wetgeving.

25

Welke vorderingen zijn er gemaakt op het gebied van uitbreiding van de capaciteit voor mensenrechten op de ambassades?

De capaciteit voor mensenrechten op de ambassades is niet uitgebreid. «Mensenrechten» maakt intrinsiek onderdeel uit van het werk van de politieke afdelingen op de posten en betreft een belangrijke prioriteit.

26

Valt onder het mensenrechtenbeleid in de Europese Unie ook het onderzoeken van mensenrechtenschendingen begaan op het grondgebied van de lidstaten?

Voor landen binnen de EU geldt dat er verschillende mechanismen zijn waarbij mensenrechtenschendingen aan de orde gesteld kunnen worden. Zo verzamelt en analyseert het EU-Grondrechtenagentschap gegevens over mensenrechten in de EU. De Europese Commissie kan een lidstaat aanspreken op schending van grondrechten (algemene beginselen én rechten die zijn vastgelegd in het EU-handvest) indien het EU-recht naar de mening van de Commissie geschonden is. De Commissie kan dan een inbreukprocedure starten. Nationale situaties die buiten het EU-recht vallen, behoren niet tot de bevoegdheid van de Commissie. Een ruimere bevoegdheid bestaat er voor de EU-lidstaten en de Europese Commissie op basis van art. 7 EU-verdrag. Dit artikel betreft het «toezicht» op de waarden van de Unie waaronder ook de eerbiediging van de mensenrechten valt. Als er een duidelijk gevaar bestaat voor een ernstige schending van de waarden van de EU door een lidstaat, kan de Raad na een zware procedure in extreme gevallen besluiten bepaalde rechten (waaronder het stemrecht) van een lidstaat te schorsen.

27

Kunt u de Kamer informeren over de inhoudelijke taakverdeling tussen EU-lidstaten op het gebied van mensenrechten?

Nederland maakt zich in EU-verband sterk voor een efficiëntere en effectievere informele taakverdeling binnen de EU op het gebied van mensenrechten. In de praktijk blijkt dat EU-lidstaten verschillende prioriteiten hebben. Het is daarom van belang om in EU-verband te kijken op welke wijze menskracht en middelen ten aanzien van mensenrechten efficiënt ingezet kunnen worden. Zo hebben Frankrijk en België een voortrekkersrol gespeeld op de strijd tegen de doodstraf en is Denemarken actief op de strijd tegen marteling terwijl Zweden zich met Nederland actief profileert op internetvrijheid. Op Nederlands initiatief wordt met EU-partners gesproken over een informele taakverdeling. Nederland organiseerde in februari jl. in Brussel overleg hierover op basis waarvan besloten werd het onderwerp te agenderen voor een van de komende COHOM-vergaderingen. Deelnemende EU-partners reageerden positief op dit Nederlandse initiatief.

28

Hoe kijkt u aan tegen het voorzitterschap van Oekraïne van de OVSE in 2013, mede in het licht van de in een aantal opzichten verslechterende mensenrechtensituatie en het terugdraaien van democratische hervor-

mingen in het land? Kunt u daarbij specifiek de zaak van de voormalige premier Yulia Tymoshenko betrekken?

Nederland is van mening dat Oekraïne in verband met het OVSE-voorzitterschap in 2013 een voorbeeldrol dient te vervullen op het gebied van mensenrechten, rechtsstaat en democratie. De parlementsverkiezingen in oktober 2013 zullen in dit verband een belangrijk ijkpunt vormen. Nederland maakt zich, evenals de EU, zorgen om de mensenrechtensituatie en rechtsstaat en selectieve rechtspraak, en stelt dit op alle niveaus, zowel in EU-verband als bilateraal, aan de orde. Daarbij wordt onder meer de zaak van oud-premier Tymoshenko uitdrukkelijk betrokken. Verbetering van de rechtsstaat is een belangrijke voorwaarde om over te kunnen gaan tot ondertekening van een EU-Associatie-Akkoord en Vrijhandelsakkoord, waarover onlangs op technisch niveau overeenstemming is bereikt.

29

Wilt u binnen de OVSE speciaal aandacht vragen voor de thema's onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en detentieomstandigheden, daar waar de OVSE Parlementaire Assemblée deze thema's in de derde dimensie tot haar specifieke aandachtsgebied rekent?

Bij de onderhandelingen over de Human Dimension package bij de OVSE heeft de EU, mede op aandringen van Nederland, extra aandacht gevraagd voor rechterlijke macht en detentie. Zo zal dit jaar in OVSE-kader gesproken worden over «*right to fair trial*» en «*combating torture*». Beide onderwerpen zijn aan de orde in de Human Dimension Committee.

30

Wordt door de Raad van Europa nog steeds onderzoek gedaan naar de medewerking verleend aan de Verenigde Staten in het gevangen zetten, transporteren en uitleveren van personen die in het kader van de «war on terror» gevangen zijn genomen door de CIA en andere Amerikaans overheidsdiensten?

In zijn laatste rapport, van 16 september 2011, heeft dhr. Marty (destijds lid van de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa en speciaal rapporteur voor geheime detentie en mensenrechten) voor een landen-specifieke aanpak gekozen n.a.v. de aanwijzingen gevonden in de eerdere rapporten. In dit rapport worden de nationale autoriteiten van de betreffende landen aangespoord om onderzoek te doen en mensenrechtenschendingen te stoppen. Momenteel lopen er geen onderzoeken meer en er was geen verdere aanleiding tot vervolgactie. Mensenrechtencommissaris Hammarberg heeft het onderwerp in zijn dialoog met landen meegenomen. In zijn laatste kwartaalrapport 2011 is geen verdere follow-up voorzien.

31

Het Nederlands mensenrechtenfonds is actief in 52 landen. Waar is de selectie van landen op gebaseerd?

De selectie van landen is gebaseerd op regionale spreiding, de ernst van de schendingen, de mate waarin Nederland en het betreffende land op doelmatige wijze actief kan zijn en vertrouwen heeft dat onze inzet een verschil maakt.

32

Nederland besteedt via het mensenrechtenfonds 34,1 miljoen euro per jaar. Welk deel hiervan is ODA-gekwalificeerd?

29,8 miljoen euro is ODA-gekwalificeerd.

33

Kunt u de Kamer een planning sturen van de bezoeken van de mensenrechtenambassadeur in 2012?

De Mensenrechtenambassadeur heeft in 2012 Saoedi-Arabië bezocht en zal zo mogelijk dit jaar ook Indonesië, Nigeria, Pakistan, China, Rusland en Colombia te bezoeken.

34

Worden door de mensenrechtenambassadeur rapporten uitgebracht over de bezochte landen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, zijn die rapporten openbaar?

In het verleden is uw Kamer per brief geïnformeerd over reizen van de mensenrechtenambassadeur wanneer daar aanleiding toe was. Het laatste rapport betrof zijn bezoek aan Egypte. Een rapport over zijn reis aan Saoedi Arabië is in voorbereiding.

35

Kunt u door middel van een aantal concrete voorbeelden duidelijk maken of de in het nieuwe mensenrechtenbeleid toegepaste selectiviteit heeft geleid tot meer effectiviteit in het mensenrechtenbeleid?

Het stellen van een beperkt aantal prioriteiten maakt extra inzet en dus meer resultaat op die onderwerpen mogelijk. Dit was bijvoorbeeld het geval voor internetvrijheid, met als resultaat de succesvolle Freedom Online conferentie in december 2012. Ook heeft in een aantal individuele gevallen versterkte aandacht en inzet tot resultaten geleid.

36

Onder welke voorwaarden is «vermanend aanspreken» een effectief middel om mensenrechtenschendingen in het buitenland tegen te gaan?

Het tegengaan van mensenrechtenschendingen is maatwerk. In sommige situaties sorteert stille diplomatie het meeste effect, in andere gevallen een verklaring van de Hoge Vertegenwoordiger van de EU. Het komt voor dat meerdere middelen samen worden ingezet, omdat daar het meeste effect van wordt verwacht.

37

Op basis van welke criteria bepaalt u of mensenrechtenschendingen in een land publiekelijk moeten worden veroordeeld in plaats van achter de schermen?

Zoals aangegeven is het aankaarten van mensenrechtenschendingen maatwerk. Publiekelijk veroordelen van mensenrechtenschendingen kan worden ingezet om internationale aandacht en extra steun te genereren.

38

Hebben de gesprekken met Nederlandse ICT-bedrijven over zelfregulering van export aan landen die filtertechnologie mogelijk misbruiken, geleid tot minder export van deze technologie door Nederlandse bedrijven naar dergelijke landen?

Ik heb u samen met de Staatssecretaris van EL&I geïnformeerd over de maatregelen die Nederlandse ICT bedrijven nemen om export aan landen die filtertechnologie mogelijk misbruiken te voorkomen. Zoals eerder

gesteld, was en is het onwaarschijnlijk dat Nederlandse bedrijven een rol spelen bij het faciliteren van mensenrechtenschendingen.

39

Waarom heeft Nederland in 2011 meerdere malen ernstige schendingen van mensenrechten hard en publiekelijk veroordeeld terwijl het van mening is dat «vermanend aanspreken vaak niet werkt»?

Nederland heeft in 2011 meerdere malen ernstige schendingen van mensenrechten publiekelijk veroordeeld om duidelijk te maken dat dergelijke schendingen moeten worden aangepakt, en om internationale aandacht en steun te genereren. Een dergelijk publieke veroordeling wordt ingezet indien hiervan wordt verwacht dat het een effectief middel is.

40

Hoeveel van het beschikbare budget van het Mensenrechtenfonds is gebruikt door het bedrijfsleven? Kan een overzicht gegeven worden van welke bedrijven een beroep hebben gedaan op het Mensenrechtenfonds en hoeveel budget per bedrijf is ingezet?

De subsidies voor het mensenrechtenfonds 2012–2015 zijn bedoeld voor programma's van zelfstandige Nederlandse of internationale maatschappelijke organisaties met rechtspersoonlijkheid, zonder winst oogmerk, die op resultaatgerichte wijze werken aan de bescherming en bevordering van mensenrechten. Bedrijven kunnen als alliantiepartner een aanvraag indienen. Er is tot dusverre geen budget gebruikt door het bedrijfsleven.

41

Valt het openbaar maken en verspreiden van Wikileaks onthullingen onder de internetvrijheid, zoals hier gedefinieerd?

Het is van belang dat er in het internationale verkeer ruimte blijft voor landen om onderling op vertrouwelijke wijze te communiceren. Ik zie geen reden waarom Nederland zich hard zou moeten maken voor het openbaar maken van vertrouwelijke informatie in het kader van internetvrijheid.

42

Waren er Wikileaks activisten uitgenodigd op de internetvrijheid conferentie? Zo nee, waarom niet?

Er waren geen Wikileaks-activisten uitgenodigd. De conferentie richtte zich op bevordering van mensenrechten online en niet op het openbaar maken van vertrouwelijke informatie.

43

Welke bevriende landen heeft Nederland aangesproken als het gaat om ernstige mensenrechtenschendingen? Welke consequenties heeft Nederland verbonden aan landen die in het afgelopen jaar stelselmatige en ernstige mensenrechtenschendingen hebben uitgevoerd?

Nederland spreekt alle landen aan bij ernstige mensenrechtenschendingen. De manier waarop dit wordt gedaan is afhankelijk van de methode die het meest effectief is. Dat kan zijn voor en/of achter de schermen, bilateraal en/of multilateraal. Voor Europese landen geldt dat er verschillende mechanismen zijn waar mensenrechten aan de orde gesteld kunnen worden. De Raad van Europa kent de zogenoemde «peer review». Het Universal Periodic Review-proces van de VN biedt mogelijkheden om mensenrechten van lidstaten aan de orde te stellen.

Nederland heeft met vele landen een vriendschappelijk relatie en spreekt deze landen aan op eventuele mensenrechtenschendingen. Zie de Mensenrechtenrapportage 2011.

44

Beschouwt de regering het Amerikaanse beleid van «targeted killing», onder andere door gebruik van onbemande vliegtuigen, als een schending van de mensenrechten? Zo nee, waarom niet?

Nederland is tegen buitengerechtelijke executies. Buitengerechtelijke executies zijn een schending van het recht op leven, zoals dat met name is neergelegd in artikel 6 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. Op politiek niveau neemt Nederland regelmatig stelling tegen buitengerechtelijke executies. Tijdens gewapende conflicten kan opzettelijke levensberoving rechtmatig zijn. De rechtmatigheid van het gebruik van onbemande vliegtuigen (drones) kan alleen per geval worden beoordeeld en is afhankelijk van de specifieke feiten en context.

45

Zijn bij het onderzoek naar mensenrechtenschendingen in Syrië ook overtredingen begaan door de oppositie onderzocht?

In haar rapport aan de Mensenrechtenraad stelt de commissie van onderzoek dat de Syrische regeringstroepen wijdverbreide, systematische en ernstige mensenrechtenschendingen hebben begaan. De commissie onderzocht ook het geweld aan de zijde van de oppositie en stelde vast dat ook zij overtredingen hebben begaan (mishandeling, marteling, ontvoering, executie). Het rapport geeft uitdrukkelijk aan dat deze overtredingen van de oppositie in omvang en methodiek onvergelijkbaar zijn met die begaan door de Syrische staat.

46

Waarom is er gekozen om mensenrechtenverdedigers te ondersteunen in conflictsituaties en steun te geven aan mensenrechtenverdedigers in nood en is er niet ingezet op ondersteuning en assistentie van mensenrechtenverdedigers zoals dat in voorafgaande jaren wel het geval was?

Steun aan mensenrechtenverdedigers in noodsituaties is onderdeel van het bredere beleid van ondersteuning en assistentie van mensenrechtenverdedigers. De EU-richtsnoeren voor mensenrechtenverdedigers zijn voor Nederland een belangrijke leidraad. Ook wordt uit het mensenrechtenfonds een aantal organisaties gefinancierd die zich richten op versterking van de capaciteit van mensenrechtenverdedigers. Op lokaal niveau dragen de ambassades bij door financiering en ondersteuning van NGO's en mensenrechtenverdedigers, dit niet alleen als sprake is van noodsituaties.

47

Wat betekent de sluiting van ambassades voor het lot van mensenrechtenverdedigers? Op welke wijze wordt het directe contact met mensenrechtenverdedigers gewaarborgd?

Direct contact is niet de enige manier om mensenrechtenverdedigers en hun werk te ondersteunen. Nederland heeft niet in alle landen ambassades. In die landen en dus ook in landen waar ambassades sluiten, zullen de EU-delegatie en/of andere EU-lidstaten deze rol op zich (kunnen) nemen. Ook blijven er regionaal verantwoordelijke ambassades, zoals in Costa Rica, die steun kunnen bieden. In enkele landen waar geen

Nederlandse ambassade is ontvangen NGO's en mensenrechtenverdedigers wel financiële steun via het mensenrechtenfonds, bijvoorbeeld in Birma.

48

Worden in Libië mensenrechtenschendingen begaan door de milities van de opstandelingen ook onderzocht?

De Libische autoriteiten beogen alle gemelde mensenrechtenschendingen en andere overtredingen begaan door leden van milities te onderzoeken. Zij hebben bekendgemaakt dat zij een onderzoek zijn gestart. In de praktijk blijken de autoriteiten echter nog niet in alle gevallen en op alle plaatsen over de mogelijkheden te beschikken om het onderzoek in gang te zetten. Er wordt gewerkt aan internationale bijstand.

49

In hoeverre wordt gehoor gegeven aan «The Roadmap for achieving the elimination of the worst forms of child labour» door het Nederlandse bedrijfsleven?

De regering heeft zich ingezet voor een internationaal bedrijvennetwerk tegen kinderarbeid, het Child Labour Platform (CLP). CLP stimuleert het uitwisselen van ervaringen tussen deelnemende bedrijven in sectoren met een hoog risicoprofiel, te weten cacao, kleding/katoen, mijnbouw en toerisme. Bedrijven doen mee op vrijwillige basis. Daarbij zijn ook Nederlandse bedrijven betrokken, zoals C&A, de Bijenkorf, V&D, TUI (Nederlandse reisbureaus) en APG. Verder vormt tegengaan van kinderarbeid een integraal onderdeel van het MVO-beleid, dat ook door de ambassades wordt uitgedragen. Het Nationaal Contactpunt heeft een voorlichtende rol voor het Nederlands bedrijfsleven en daar kunnen ook klachten in behandeling worden genomen.

50

In hoeverre zijn de door Ruggie opgestelde VN-richtsnoeren «the Guiding Principles on Business and Human Rights» bindend voor het Nederlandse bedrijfsleven?

De «UN Guiding Principles on Business and Human Rights» zijn richtlijnen en kunnen niet wettelijk worden afgedwongen. Het «respect»-gedeelte van deze «Guiding Principles», dus het deel gericht aan bedrijven, is echter ook geïncorporeerd in de OESO-richtlijnen. Nederland stelt naleving van de OESO-richtlijnen als strikte voorwaarde voor financiële overheidsondersteuning bij internationale handels- en investeringsactiviteiten. Hiermee zijn de richtlijnen niet vrijblijvend voor bedrijven die van een dergelijke subsidie gebruik willen maken. Daar waar een bedrijf niet in overeenstemming met de OESO-richtlijnen handelt of investeert, bestaat de mogelijkheid om bij het Nationaal Contactpunt (NCP) een onderbouwde melding te doen. Het NCP onderzoekt de melding en bemiddelt tussen melders en het desbetreffende bedrijf.

51

Wat is de verklaring voor het gegeven dat dit kabinet geen aandacht schenkt aan kinderrechten in zijn mensenrechtenrapportage – waar dit in voorgaande jaren zeker wel het geval was – en enkel aandacht vraagt voor de bestrijding van kinderarbeid?

De mensenrechtenrapportage geeft een overzicht van de thema's die centraal staan in het mensenrechtenbeleid. Er zijn vijf prioriteiten, waaronder maatschappelijk verantwoord ondernemen en de bevordering van fundamentele arbeidsnormen, inclusief kinderarbeid. Op het thema

kinderrechten nemen andere EU-lidstaten het voortouw en ook Hoge Vertegenwoordiger Ashton heeft het thema kinderrechten opgenomen in haar mededeling. Dit neemt niet weg dat Nederland uit het mensenrechtenfonds bijvoorbeeld de Speciaal VN-Vertegenwoordiger inzake (alle vormen van) geweld tegen kinderen steunt.

52

Welke andere Europese landen nemen de expertise die in Nederland in de afgelopen jaren is opgebouwd op het gebied van kinderrechten over?

Op het gebied van kinderrechten zijn onder meer België, Slovenië, Slowakije, Finland en Portugal actief. Duitsland, Italië en Spanje besteden extra aandacht aan kindsoldaten.

53

Wie bepaalt dat de bedrijven de «indien nodig gepaste stappen» moeten nemen?

Zoals aangegeven in de mensenrechtenrapportage zijn in de eerste plaats bedrijven zelf verantwoordelijk voor de praktische invulling van deze zorgplicht. Bedrijven kunnen echter om verantwoording worden gevraagd over hun handelen door middel van een melding bij het Nationaal Contactpunt (NCP). Het NCP behandelt meldingen van personen, maatschappelijke organisaties en bedrijven die een meningsverschil hebben over de toepassing van de OESO-richtlijnen. Zo bereikten de partijen in de Nidera-zaak, onder toezicht van het NCP, een akkoord over de te nemen stappen, te weten de ontwikkeling van een mensenrechten-beleid volgens de «*due diligence*» benadering, een klachtenmechanisme en een aanpak voor de distributieketen en monitoring. De «gepaste stappen» worden dus in overleg tussen betrokken partijen geïdentificeerd.

54

In hoeverre wordt uitvoering gegeven aan de motie Dijkers (32 605, nr. 27), die de regering verzoekt om bij de bestaande Publiek Private Partnerschappen (PPP's) en bij nieuwe PPP's te verplichten dat de hernieuwde OESO-richtlijnen worden toegepast en dat toepassing van ISO 26 000 met een zelfverklaring daarover (volgens NPR 9 026 van het NEN) daartoe een geëigend middel is?

De nieuwe OESO-richtlijnen zijn ook van toepassing op de PPP's. Bij nieuwe PPP's zal de naleving van de (herziene) OESO-richtlijnen verplicht gesteld worden en zal gevraagd worden daarover te rapporteren. Een zelfverklaring conform ISO 26000, zoals gesuggereerd in de motie Dijkers, is daartoe een mogelijkheid.

55

*Op welke wijze worden bedrijven gecontroleerd of zij zich ook daadwerkelijk aan hun zorgplicht («*due diligence*») houden?*

Bedrijven zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor de praktische invulling van deze zorgplicht en voor het verkrijgen van maatschappelijke acceptatie voor hun beleid. Mochten belanghebbende partijen van mening zijn dat bedrijven zich niet houden aan de OESO-richtlijnen, dan kunnen zij zich wenden tot het NCP (zie antwoord op vraag 53).

56

Welke concrete stappen onderneemt Nederland om de verdere acceptatie en uitvoering van het Ruggie raamwerk te bewerkstelligen?

Nederland organiseert samen met het Nederlandse bedrijfsleven een reeks bijeenkomsten over de toepassing van het Ruggie-raamwerk. De eerste bijeenkomst was op 12 december jl. met professor Ruggie, minister Verhagen, VNO-NCW en staatssecretaris Knapen. In juni zal er een congres worden georganiseerd door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO). Dit project, mede gesteund vanuit het MRF, richt zich op het inzichtelijk maken van de operationalisering van Ruggie bij beursgenoteerde bedrijven en op het uitwisselen van goede voorbeelden. VBDO vraagt bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen specifiek aandacht voor toepassing van het Ruggie-raamwerk en «*due diligence*».

Verder wordt het Ruggie-raamwerk bevorderd in het kader van de OESO-richtlijnen. De naleving van de OESO-richtlijnen is een voorwaarde om in aanmerking te komen voor het financieel bedrijfsleveninstrumentarium van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Via de activiteiten en het netwerk van MVO Nederland worden de OESO-richtlijnen, inclusief Ruggie, en het concept «*due diligence*», waar relevant, onder de aandacht gebracht van zoveel mogelijk bedrijven. MVO Nederland heeft hiervoor in opdracht van het Nationaal Contact Punt (NCP) een communicatieplan opgesteld.

Ambassades informeren Nederlandse bedrijven in het buitenland over de OESO-richtlijnen, inclusief het Ruggie-raamwerk, in relatie tot de lokale context. Intensivering van het beleid ter bevordering van mensenrechten in het kader van ondernemen is de afgelopen jaren met succes ingezet door o.a. ambassades in Ankara/Istanbul, Bogota, Brasilia, Moskou, New Delhi, Peking en Pretoria. Waar relevant zullen ook andere posten aandacht besteden aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Tot slot worden er via NGO's (SOMO, Fair Wear Foundation, Institute for Business and Human Rights) projecten opgezet die direct of indirect bijdragen aan de verdere acceptatie en uitvoering van het Ruggie-raamwerk.

57

In welke landen heeft Nederland in respectievelijk 2008, 2009, 2010 en 2011 budget besteed aan «land governance»? Welk budget was hier per land mee gemoeid?

Nederland heeft via de ambassades in de volgende landen budget besteed aan «*land governance*» in de periode 2007–2011:

Bolivia (€ 7 204 750), Burundi (€ 2 660 196), Colombia (€ 3 456 400), Ethiopië (€ 4 338 000), Ghana (€ 1 690 000), Guatemala (€ 1 501 546), Kenia (€ 18 561 926), Macedonië (€ 496 000), Mongolië (€ 9 650 065), Mozambique (€ 7 222 213, in 2005–2012), Rwanda (€ 5 453 280), Suriname (€ 10 921 967), Oeganda (€ 800 000, in 2010) en Zimbabwe (€ 280 000).

Ook centraal werden interventies gefinancierd op bepaalde aspecten van «*land governance*». Tussen 2008 en 2011 werden voor bijna € 9 miljoen projecten op het gebied van landrechten voor vrouwen ondersteund in o.a. Zuid-Afrika, Namibië en India. De *International Land Coalition* en GRAIN ontvingen beide zo'n 2 miljoen euro. Ook zijn programma's uitgevoerd door Nuffic (in o.a. Mozambique, Guatemala, Rwanda en Zuid-Afrika), en SNV (in o.a. Macedonië, Bhutan, Kameroen, Laos, Nepal, Vietnam, Benin, Burkina Faso, Mali, Niger, Kenia en Tanzania). Vanuit het medefinancieringsstelsel zijn van zo'n 35 organisaties projecten gericht op «*land governance*» gefinancierd, in o.a. Bolivia, Burkina Faso, Colombia, DRC, Ghana, Guatemala, Indonesië, Kenia, Maleisië, Nigeria, Pakistan, Zuid-Afrika, Soedan, Tanzania, Oeganda en Vietnam. Via de «*Investment*

Climate Facility of Africa» zijn projecten t.b.v. landrechten ondersteund in Burkina Faso, Rwanda, Sierra Leone en Tanzania.

In het rapport «Strengthening land governance for poverty reduction, sustainable growth and food security. Inventory and analysis of programs supported by the Netherlands Ministry of Foreign Affairs between 2007 and 2010» (december 2011) is deze informatie voor iedereen beschikbaar.

58

Wat wordt verstaan onder een efficiëntere en effectievere taakverdeling binnen de EU op het gebied van mensenrechten?

Nederland zet zich in voor een efficiëntere en effectievere informele taakverdeling binnen de EU op het gebied van mensenrechten. In de praktijk blijkt dat EU-lidstaten verschillende prioriteiten hebben. Op Nederlands initiatief wordt met EU-partners gesproken over taakverdeling (zie ook het antwoord op vraag 27).

59

Op welke wijze zal uitvoering gegeven worden aan de motie Franken c.s. (32 735) waarin het mensenrechtenbeleid en de opstellingen van vorige kabinetten ten aanzien van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) wordt voorgespiegeld aan het huidige kabinet?

Uitvoering van de motie betreft:

- EVRM en Hof-jurisprudentie (zowel in Nederlandse zaken als in relevante zaken tegen andere landen) als een van de toetsstenen van wetgeving en praktijk;
- aandacht in het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor het behoud van het mensenrechtenacquis van de Raad van Europa;
- Minister zal in beginsel Comité van Ministers op 23 april te Straatsburg bijwonen;
- een daadkrachtig toezicht op de naleving van Hofuitspraken;
- Nederland actief betrokken bij de hervorming van het Hof en de versterking van de tenuitvoerlegging van het EVRM in heel Europa, op korte termijn door deelname van de minister van Veiligheid en Justitie aan de Brighton-conferentie in april;
- Nederland in lijn met het Verdrag van Lissabon de toetreding van de EU tot het EVRM bevorderen door actieve deelname aan het overleg binnen de EU en de onderhandelingen tussen de EU en de Raad van Europa.

60

In hoeverre valt de receptorbenadering te rijmen met de uitspraken die in punt 90 van de mensenrechtenrapportage 2011 (onderminning van de universaliteit van de rechten van de mens) worden gemaakt?

De receptorbenadering beoogt juist de universaliteit van de rechten van de mens te versterken door implementatie concreet te bevorderen.

61

Op welke wijze draagt de receptorbenadering bij aan het relativisme van de universele gelding van de rechten van de mens?

De receptorbenadering draagt niet bij aan het relativisme. Universele gelding van de rechten van de mens is uitgangspunt.

62

Kunt u voorbeelden geven van landen of categorie landen waar de receptorbenadering niet bruikbaar is? Zo nee, waarom niet?

Op zich is de receptor benadering in alle landen bruikbaar. In de praktijk blijkt echter dat in landen als Iran en Noord-Korea ook lokale sociale instituties zeer weinig bewegingsruimte hebben, waardoor het lastig is vanuit deze invalshoek te werk te gaan.

63

Worden er in de Mensenrechtenraad (MRR) ook initiatieven genomen tegen mensenrechtenschendingen begaan door de Israëlische autoriteiten in de bezette gebieden? Zo ja, ondersteunt Nederland die? Indien niet, waarom niet?

Sinds de oprichting van de Raad in 2006 zijn over de mensenrechtensituatie in de bezette gebieden 43 resoluties aangenomen. De Raad besteedt daarmee disproportioneel veel aandacht aan het onderwerp. Er zijn de afgelopen zes jaar vijf resoluties over Syrië aangenomen en twee inzake Iran. Nederland is momenteel geen lid van de Raad, en probeert via de EU de resoluties van de Raad zo gebalanceerd mogelijk te maken en zodoende negatieve invloed van de besprekingen in de Raad op de hervatting van de directe onderhandelingen tussen betrokken partijen te beperken in het vredesproces.

64

Zijn er lopende rapportages die Nederland nog moet voorleggen aan de comités die toezicht houden op de verschillende VN-mensenrechtenverdragen? Indien ja, welke zijn dit en wanneer zullen deze rapportages beschikbaar worden gesteld?

Het Koninkrijk heeft in de afgelopen maanden voldaan aan vier rapportageverplichtingen aan verschillende comité's. Daarnaast is het Koninkrijk voornemens dit jaar de periodieke rapportage aan het comité dat toezicht houdt op het kinderrechtenverdrag in te dienen. Deze rapportage is vertraagd omdat nog niet alle bijdragen van de verschillende Koninkrijksdelen gereed zijn. Het proces voor het opstellen van de periodieke rapportage aan het comité dat toezicht houdt op de uitbanning van rassendiscriminatie is onlangs gestart. Het Koninkrijk streeft ernaar deze rapportage uiterlijk in januari 2013 in te dienen. Daarnaast is het Koninkrijk verzocht om additionele informatie naar aanleiding van de reeds ingediende tussentijdse rapportage aan het comité dat toezicht houdt op het verdrag inzake Burgerlijke en Politieke Rechten. Deze rapportages zullen de Kamer na indiening ter beschikking worden gesteld.

65

Wordt er door het MRR onderzoek gedaan naar schendingen van de mensenrechten door de NAVO, als gevolg van de bombardementen op Libië? Zo nee, waarom niet?

Op 25 februari 2011 nam de Mensenrechtenraad (MRR) een resolutie aan waarin een onafhankelijke «*Commission of Inquiry on Libya*» werd ingesteld om mensenrechtenschendingen in Libië te onderzoeken. De commissie heeft in haar onderzoek ook aandacht besteed aan mogelijke mensenrechtenschendingen door de NAVO. De commissie concludeerde dat burgers geen doelwit waren. De aanvallen op doelen in bevolkingscentra waren met een hoge mate van precisie uitgevoerd en met de duidelijke bedoeling om burgerslachtoffers te vermijden. De commissie constateerde dat in beperkte mate sprake was van burgerslachtoffers en het raken van doelen van niet-militaire aard, maar kon door gebrek aan

informatie ter zake geen conclusies trekken. De MRR heeft op 23 maart jl. een nieuwe resolutie inzake Libië aangenomen waarin kennis wordt genomen van het eindrapport van de «*Commission of Inquiry on Libya*» en de interim-regering van Libië wordt aangemoedigd om de aanbevelingen van dit rapport uit te voeren.

66

Wat zijn tot dusverre de politieke effecten van de sancties tegen Syrië voor het Syrische regime en wat zijn de humanitaire gevolgen voor de Syrische bevolking?

De Syrische economie heeft te lijden onder de sancties. Het inkomen uit belangrijke sectoren als de olie-export en het toerisme zijn aanzienlijk teruggelopen. Daarmee komt het Syrische regime in toenemende mate onder druk te staan. Het regime zet in op zelfbehoud en wendt de schaarse middelen die het nog ter beschikking heeft aan om de repressie-campagne voort te zetten.

Er zijn vooralsnog geen directe humanitaire gevolgen bekend van sancties voor de Syrische bevolking. Wel blijkt dat vluchtelingen die in Syrië verblijven, waaronder uit Irak, vanwege de sancties die de bancaire sector treffen geen *remittances* meer kunnen ontvangen. De sancties van de EU zijn erop gericht de financiële voorziening naar het regime af te knellen met als doel het geweld te doen stoppen. Inzet van Nederland en de EU bij het instellen van sancties is dat de Syrische bevolking wordt ontzien. Deze heeft desalniettemin te lijden onder de hoge prijzen. Het is daarom zaak dat het geweld onmiddellijk stopt en dat spoedig een transitieproces op gang wordt gebracht.

67

Op basis van welke criteria is besloten dat cyberactivisten gesteund worden en platforms voor journalisten en bloggers mogelijk gemaakt worden in Iran, maar niet in Bahrein of Saoedi-Arabië?

De projecten die Nederland vanuit het Mensenrechtenfonds ondersteunt op het gebied van internetvrijheid worden uitgevoerd in onder meer Iran, Irak, Tunesië, Jordanië, Syrië, Egypte, Marokko. De keuze voor deze landen is gebaseerd op de landen die kwalificeren voor het mensenrechtenfonds en waar internetvrijheid onder druk staat. Voor projecten in deze landen zijn voorstellen ingediend bij het ministerie, die zijn beoordeeld op basis van de inhoudelijke criteria die gelden in de tenderbesluitvorming.

68

Hoe verklaart u de enorme toename van executies in Irak in 2012? Wordt Irak hier op aangesproken?

De toename van het aantal executies in Irak begin 2012 komt volgens de Iraakse autoriteiten voort uit een achterstand van lopende rechtszaken voor misdaden waar de doodstraf op staat. De Iraakse autoriteiten worden op dit onderwerp zowel in internationaal verband als bilateraal regelmatig aangesproken. De EU Hoge Vertegenwoordiger Ashton sprak reeds eind januari haar zorgen uit over de toename van het aantal executies. De Nederlandse ambassade in Bagdad besprak het onderwerp nog op 12 maart met de Iraakse vicepremier Hussein al-Shahristani.

69

Hoe karakteriseert u het verschil in het Nederlandse mensenrechtenbeleid richting Iran en China?

De breed geschakeerde relatie met China maakt een dialoog over mensenrechten op verschillende terreinen mogelijk evenals onderzoek naar betere implementatie van mensenrechten vanuit de receptorbenadering. Ook is er aandacht voor opbouw van de rechtsstaat. In Iran is de situatie niet vergelijkbaar. De ruimte voor dialoog is beperkt, er is minder wederzijds contact en er zijn sancties van kracht. Het wordt NGO's door Iraanse autoriteiten steeds moeilijker gemaakt te opereren. Er wordt door Nederland onder meer ingezet op verbetering van de positie van religieuze minderheden en internetvrijheid.

70

Hoe bracht Nederland concreet de ontwerpwetgeving inzake buitenlandse financiering van Israëliische NGO's ter sprake?

Nederland heeft deze ontwerpwetgeving op verschillende momenten en plaatsen ter sprake gebracht, zowel in Israël als in Nederland. Daarnaast is het onderwerp meegenomen in de informele mensenrechtendialoog tussen de EU en Israël.

71

Welke maatregelen zijn er sinds oktober vorig jaar concreet genomen door de Afghaanse autoriteiten ter voorkoming van marteling in Afghaanse detentiecentra en andere plaatsen waar gevangen ondergebracht worden? Is door de genomen maatregelen nu uitgesloten dat door de NAVO-troepen overgeleverde gevangenen aan Afghanistan worden gemarteld? Zo ja, hoe wordt dit gewaarborgd?

Zoals bekend heeft het kabinet met zorg kennisgenomen van het UNAMA-rapport over conflict-gerelateerde gevangenen uit oktober 2011[7]. Na publicatie van het rapport hebben de Afghaanse autoriteiten maatregelen aangekondigd om foltering en onmenselijke en ontorende behandeling door de Afghaanse veiligheids- en politiediensten tegen te gaan. Onderdeel van deze maatregelen is dat het management en het controlemechanisme binnen de Afghaanse overheid op gevangenen is versterkt. Zo is de formele aansturing van de gevangenen recentelijk overgedragen van het ministerie van justitie naar het ministerie van binnenlandse zaken.

De NAVO-missie in Afghanistan, ISAF, heeft samen met de Afghaanse autoriteiten verschillende maatregelen getroffen om zeker te stellen dat de door ISAF overgedragen gevangenen worden behandeld conform internationale maatstaven. De overdracht van gevangenen aan alle zestien faciliteiten waarover negatief werd bericht, werd onmiddellijk stopgezet. Al deze faciliteiten zijn vervolgens bezocht en geïnspecteerd. Verder is Afghaans detentiepersoneel door ISAF getraind. Ook heeft ISAF een monitoringsregime inclusief goedkeuringscertificering ingesteld. Inmiddels hebben veertien faciliteiten een goedkeuringscertificaat: aan deze faciliteiten mogen weer gevangenen worden overgedragen. De laatste twee, beide in Kandahar, zijn in de laatste fase van het trainings- en beoordelingstraject. In de toekomst zullen onaangekondigd inspecties en bezoeken worden uitgevoerd om de controle op deze detentiefaciliteiten scherp te houden.

72

Speelt Nederland in Afghanistan een rol in onderzoek naar mensenrechtenschendingen begaan door de strijdkrachten van de NAVO en haar bondgenoten?

Nederland speelt geen rol in een onderzoek naar veronderstelde mensenrechtenschendingen door militairen van andere landen.

73

Waarom worden de negatieve ontwikkelingen op het gebied van mensenrechten in de Verenigde Staten zelf, waarop herhaaldelijk door de American Civil Liberties Union is gewezen, niet genoemd in het overzicht?

In het overzicht zijn de belangrijkste aspecten van de Verenigde Staten in relatie tot het Nederlandse mensenrechtenbeleid uitgelicht. Vanuit deze optiek is ook stilgestaan bij de goede samenwerking op het terrein van de mensenrechten tussen Nederland en de Verenigde Staten. Maar ook aandachtspunten zoals de in het overzicht aangestipte toepassing van de doodstraf zijn opgenomen in de Mensenrechtenrapportage..

74

Valt de behandeling van soldaat Manning door de Amerikaanse autoriteiten, zoals beschreven door de VN rapporteur voor de mensenrechten, onder schending van de mensenrechten?

In zijn rapport concludeert de Speciaal Rapporteur inzake Marteling van de VN, Juan Mendez, dat het opleggen van zware straffende omstandigheden van detentie voor iemand die niet schuldig is bevonden, een schending is van zijn recht op fysieke en psychologische integriteit. De VN-rapporteur stelt tevens dat eenzame opsluiting, afhankelijk van een aantal omstandigheden, een schending van onder meer art. 16 van het Verdrag tegen foltering kan zijn. Dat hiervan in het geval van de heer Manning sprake is concludeert de heer Mendez niet. De naleving van de VN-mensenrechtenverdragen door de VS wordt in VN-kader regulier getoetst. Rapporten van speciaal rapporteurs worden in deze toetsing meegewogen door Nederland en de EU.

75

Waarom wordt Kosovo niet afzonderlijk besproken onder het kopje Westelijke Balkan?

Kosovo wordt niet afzonderlijk besproken onder het kopje Westelijke Balkan omdat de mensenrechtensituatie in Kosovo niet wezenlijk afwijkt van die in andere landen in de Westelijke Balkan. Voor Kosovo gelden op het terrein van de mensenrechten vergelijkbare uitdagingen als voor andere landen in de regio. Bij alle landen in de Westelijke Balkan wordt het EU-toetredingsperspectief gebruikt als hefboom om de vereiste veranderingen te bevorderen. Kosovo verschilt wel van andere landen in de Westelijke Balkan in de zin dat het EU-perspectief wat verder weg ligt en het internationale toezicht er groter is.

76

Nederland besteedt in 2011 € 1 931 438 in Colombia vanuit het mensenrechtenfonds. Welke projecten zijn hiervan gefinancierd?

Met gedelegeerde middelen financiert de ambassade vijf projecten die gericht zijn op de bescherming van mensenrechtenverdedigers, de bescherming van slachtoffers van gewapend conflict en kwetsbare groepen en de implementatie van de wet Justitie en Vrede, die het kader vormt voor het demobilisatieproces.

77

Welke doelstellingen liggen ten grondslag aan deze projecten?

De projecten dragen bij aan het bevorderen van de bescherming van de mensenrechten en het internationaal humanitair recht. De steun is gericht

op de bescherming van mensenrechtenverdedigers en de slachtoffers van het conflict. Ook dragen de projecten bij aan capaciteitsopbouw van de staat.

78

Zijn deze doelstellingen gehaald door het financieren van deze projecten?

Drie van de vijf projecten lopen nog door tot medio 2014 en liggen goed op schema. De projecten die afgelopen zijn in 2011 hebben hun doelstellingen behaald. Zo zijn aanbevelingen omgezet in 14 artikelen die zijn overgenomen in de nieuwe Wet voor de Slachtoffers en Landrestitutie, die beoogt de komende 10 jaar 4 miljoen slachtoffers van het conflict te compenseren. Ook zijn door het project dat gericht is op bescherming van kwetsbare groepen verschillende wetsvoorstellen aangenomen ter versterking van deze groepen.

79

Welke projecten zullen er in 2012 gefinancierd worden in Colombia en welk bedrag is hiermee gemoeid?

De ambassade zal geen nieuwe projecten starten met gedelegeerde middelen, omdat Nederland het ontwikkelingssamenwerkingsprogramma in dit land afbouwt. De lopende verplichtingen worden wel nagekomen. Colombia kan wel aanspraak blijven maken op fondsen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.

80

Nederland besteedt in 2011 € 679 421 in Libanon vanuit het mensenrechtenfonds. Welke projecten zijn hieruit gefinancierd?

Met gedelegeerde middelen financiert de ambassade 12 projecten die gericht zijn op: de bescherming van mensenrechtenverdedigers, empowerment en gelijke rechten voor vrouwen, rechtshulp voor Palestijnen i.v.m. discriminerende onroerend goed-wetgeving, het tegengaan van martelen, hulp aan familie van vermisten en een onderwijsprogramma voor acceptatie van andere gemeenschappen.

81

Welke doelstellingen liggen ten grondslag aan het financieren van deze projecten?

Ondersteuning van mensenrechtenprojecten in Libanon richt zich op drie hoofdthema's: *postconflict reconciliation*, de vrijheid van levensovertuiging en pluriformiteit, versterking van de positie van de vrouw, en de rechten van Palestijnen.

82

Zijn deze doelstellingen gehaald door het financieren van deze projecten?

Zeven van de twaalf projecten lopen nog door tot eind 2012. De in 2011 afgeronde projecten hebben hun doelstellingen behaald. Zo is de *code of conduct* van veiligheidsdiensten aangepast n.a.v. een grote mediacampanje tegen martelen, worden meer zaken van Palestijnen n.a.v. de onroerend goed-wetgeving behandeld dan was voorzien en is de nationaliteitswetgeving voor vrouwen zichtbaar geworden als probleem dat alle Libanezen aangaat. De politieke druk om de wet te wijzigen nam toe.

83

Welke projecten zullen er in 2012 gefinancierd worden in Libanon en welk bedrag is hiermee gemoeid?

In 2012 zal voor ca. € 700 000 aan projecten worden gefinancierd. Projecten van zeven organisaties lopen door in 2012. Daarnaast zal bij in 2012 te starten projecten de focus gelegd worden op vrijheid van meningsuiting (media), LHBT en politieke participatie van vrouwen.

84

Nederland besteedt in 2011 € 122 850 in Litouwen vanuit het mensenrechtenfonds. Welke projecten zijn hieruit gefinancierd?

Met gedelegeerde middelen financiert de ambassade 13 projecten die gericht zijn op bevorderen rechten van LHBT's, empowerment van Roma's, mensenrechteneducatie van jongeren en maatschappelijke uitsluiting van ouderen.

85

Welke doelstellingen liggen er ten grondslag aan deze projecten?

De algemene doelstelling is het bevorderen van meer tolerantie in de Litouwse samenleving en daarnaast meer bewustzijn van de kwetsbare positie van minderheden, kinderen, vrouwen en ouderen. De projecten kunnen ruwweg in vier categorieën worden ingedeeld: bevorderen van tolerantie voor LGBT, bescherming van kinderen, bevorderen van de positie van de Roma, bevorderen van de dialoog over de Holocaust in Litouwen.

86

Zijn deze doelstellingen gehaald?

Ja, voorzover de projecten in 2011 zijn uitgevoerd en afgerond. Deze kleinschalige bijdragen hebben een bescheiden maar nuttige bijdrage geleverd aan de verbetering van het tolerantieklimaat in Litouwen. Voor wat betreft de projecten die nog doorlopen tot in 2012 kan worden gezegd dat zij op de goede weg zijn.

87

Welke projecten worden er in 2012 gefinancierd vanuit het mensenrechtenfonds in Litouwen en welk bedrag is hiermee gemoeid?

Litouwen is niet meer opgenomen op de landenlijst van het mensenrechtenfonds. Er zullen dit jaar alleen nog uitgaven worden gedaan op projecten die in 2012 worden afgerond. Hiermee is € 16 000 gemoeid.

88

Nederland besteedt in 2011 € 163 902 in de Verenigde Staten vanuit het mensenrechtenfonds. Aan welke projecten is dit geld besteed?

In de Verenigde Staten worden vijf projecten gefinancierd. Het in Washington gevestigde Lifeline-fonds is gericht op bescherming van bedreigde NGO's wereldwijd (buiten de VS). Een Amerikaanse denktank verricht een studie naar de effectiviteit van de VN speciale rapporteurs. Ten slotte beoogt een aantal projecten de toepassing van de doodstraf tegen te gaan.

Het Lifeline-fonds heeft als doelstellingen het wereldwijd verstrekken van noodhulp aan NGO's en mensenrechtenverdedigers die worden bedreigd in landen met een repressieve en/of falende overheid, en het financieren van campagnes en activiteiten om weerstand te bieden aan overheden die restricties willen opleggen aan NGO's. De studie naar de effectiviteit van de VN-speciale rapporteurs is uitgevoerd om een gedegen weerwoord te kunnen bieden aan landen die deze speciale rapporteurs in hun activiteiten willen beperken en/of dwarsbomen. De doodstrafactiviteiten hebben de doelstelling om bij te dragen aan de verminderde toepassing en uiteindelijk de afschaffing van de doodstraf in de VS.

- Het Lifeline fonds is inmiddels operationeel, functioneert naar wens, en vervult de hierboven genoemde doelstellingen.
- De studie naar de effectiviteit van de VN-speciale rapporteurs heeft waardevolle inzichten verschaft, die eraan hebben bijgedragen dat tijdens de evaluatie van de speciale rapporteurs hun positie niet is verzwakt.
- Een bijdrage geleverd aan de training van advocaten die verdachten verdedigen in doodstrafzaken en effectieve uitvoering van het EU-beleid om de doodstraf in de Verenigde Staten in voorkomende gevallen aan de orde te blijven stellen.

In 2012 zijn de volgende uitgaven uit het mensenrechtenfonds (non-ODA) in de VS voorzien: € 250 000 is gereserveerd voor een geïntensiveerde bijdrage aan het wereldwijd opererende Lifeline-mensenrechten-verdedigers-fonds. Voorts wordt het in 2011 opgestarte project van de *National Coalition to Abolish the Death Penalty* gecontinueerd voor een bedrag van € 21 000. Uiteraard kunnen VS-fondsen ook in hun eigen land de nodige middelen genereren.

De Nederlandse ambassade in Warschau heeft zich in 2011 ingezet voor steun aan NGO's die actief zijn op het gebied van mensenrechten in Belarus, dat tot het ambtsgebied van de ambassade behoort. Om de – in Belarus niet wettelijk erkende – organisaties waarmee de ambassade samenwerkt te beschermen, wordt niet in detail ingegaan op deze projecten.

De projecten richten zich op: steun verlenen aan civil society en democratisering en capaciteitsversterking van onafhankelijke media in Belarus.

Mede door deze Nederlandse steun konden onafhankelijke (mensenrechten) NGO's en civil society organisaties hun activiteiten, ondanks tegenwerking en onderdrukking door de overheid, blijven voortzetten. Bijgedragen werd aan betrouwbare beeldvorming omtrent de (frauduleuze) presidentsverkiezingen, waardoor mede de basis is gevormd voor de kritiek die de internationale gemeenschap op deze verkiezingen heeft uitgeoefend.

95

Welke projecten worden er in 2012 in Polen gefinancierd vanuit het mensenrechtenfonds en welk bedrag is hiermee gemoeid?

De ambassade in Warschau heeft in 2012 € 300 000 uit het mensenrechtenfonds toegewezen gekregen. Dit bedrag wordt wederom geheel ingezet voor steun aan NGO's die actief zijn op het gebied van mensenrechten in Belarus. Om de organisaties waarmee de ambassade samenwerkt te beschermen, wordt niet in detail ingegaan op deze projecten.